

ПРОБЛЕМИ СУТНОСТІ ТА СКЛАДУ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Василь ДЕМ'ЯНИШИН

Аліна ТУЛЮЛЮК

Розглянуто сутність видатків місцевих бюджетів, підходи до удосконалення їхньої класифікації. Проаналізовано динаміку й структуру видатків місцевих бюджетів України як об'єкта фінансового контролю.

The essence of local budgets, ways of classification's perfection are considered. The tendencies and the structure of using local budgets in Ukraine as an object of financial control are analysed.

Одним із першочергових завдань сьогодні в Україні є досягнення високої ефективності використання коштів місцевих бюджетів на основі оптимізації їх витрачання за рахунок нових сучасних методів оцінки їх раціональності та впровадження індикаторів результативності.

Питання, пов'язані з розробкою теоретичних і практичних засад фінансування видатків місцевих бюджетів, досліджуються у працях таких вчених, як О. Василик, М. Гапонюк, А. Єпіфанов, А. Загородній, О. Жадан, І. Іванова, О. Лихицький, О. Кириленко, І. Кравченко, М. Никонович, В. Оларін, О. Романенко, В. Федосов, С. Юрій та інші.

Ознайомлення з теоретичними доробками вітчизняних економістів та практикою планування, фінансування й контролю за

видатками місцевих бюджетів дає підстави стверджувати про наявність низки невирішених проблем, які обумовили вибір теми наукової розробки та її актуальність.

Метою дослідження є оцінка теоретичних і практичних засад здійснення видатків місцевих бюджетів України та розробка практичних рекомендацій, орієнтованих на їх удосконалення.

У фінансовій науці відсутні єдині підходи до трактування сутності видатків бюджету держави. Теоретична невизначеність є причиною наявності значної кількості недоліків, пов'язаних з організацією, якістю й ефективністю планування, фінансування та бюджетного контролю за видатками державного і місцевих бюджетів.

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі загальноприйнятим є підхід до

визначення сутності бюджетних видатків, що мають економічний зміст, зумовлений суспільним способом виробництва, природою та функціями держави, вони відіграють вирішальну роль у задоволенні потреб соціально-економічного розвитку країни [6, 57]. Деякі економісти, зокрема, М. Артус та Н. Хижа вважають, що видатки бюджетів "...спрямовуються на задоволення найважливіших потреб суспільства у розвитку економіки і соціальної сфери... та характеризують рівень забезпечення потреб діяльності держави" [1, 85].

Деякі вчені підходять до сутності видатків, у т. ч. й видатків місцевих бюджетів, через законодавчо визначені норми і напрямки використання бюджетних коштів, обумовлені конституційними функціями держави, рівнем розвитку країни. [14, 11]. Так Ю. Пасічник вказує, що видатки місцевих бюджетів відображають ті ж соціально-економічні відносини, що й видатки державного бюджету, але на місцевому рівні з урахуванням регіональних особливостей та базуються на тих самих законодавчих актах, що й доходи місцевих бюджетів [9, 384].

О. Василик розуміє видатки місцевих бюджетів як такі, що "...безпосередньо пов'язані з інтересами широких верств населення й суттєво впливають на загальні соціальні процеси в державі й насамперед на рівень добробуту населення, освіченості, забезпеченості медичними послугами, а також послугами в галузі культури, спорту, соціальної захищеності на випадок непередбачуваних обставин [3, 179]. Такої ж думки дотримуються Г. Старостенко та Ю. Булгаков [12, 4].

У Бюджетному кодексі зазначено, що видатки бюджету – це кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [2]. Зауважимо, що Кодекс трактує витрати бюджету як кошти бюджету, тобто акцентується увага на їхній формі.

Тому вважаємо це визначення недосконалим, оскільки воно не розкриває сутності поняття видатків бюджету як об'єктивного економічного явища.

Ототожнення термінів "видатки бюджетів" та "витрати бюджетів" має місце у Бюджетному кодексі України, а також розглядається Ю. Пасічком, як видатки бюджету, що відображають витрати держави на виконання її функцій. Такий підхід є суто прагматичним, оскільки витрати у такому випадку відображають лише економічні відносини, на основі яких здійснюються функції держави. Проте в економічній літературі витрати розглядаються як елемент собівартості продукції і послуг, а тому їх проведення виходить за межі бюджетних відносин.

Розглядаючи сутність видатків та їхню роль у розподільчих процесах, ми погоджуємося з визначенням, запропонованим С. Юрієм: "Видатки бюджету уособлюють економічні відносини, які виникають у зв'язку з розподілом централізованого фонду грошових коштів держави і його використанням за цільовим призначенням" [15, 46].

Отже, бюджетні видатки – це завершальний етап перерозподільчих процесів, пов'язаний з розподілом і використанням централізованого фонду грошових коштів держави відповідно до її функцій.

Узагальнюючи розмаїття наукових підходів і трактувань, ми вважаємо обґрунтованими твердження, висловлені А. Загороднім, Г. Вознюком, Т. Смовженко, які розглядають видатки бюджету як економічні стосунки, що виникають в результаті розподілу фонду грошових коштів держави та його використання за галузевим, територіальним чи цільовим призначенням [5]. Бюджетні видатки зумовлені суспільним способом виробництва, природою та функціями держави, тому містять певний економічний зміст.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, ми вважаємо, що видатки місцевих бюджетів – це економічні відносини, які пов'язані з розподілом і використанням коштів основного централізованого фонду держави, що пере-

бувають у розпорядженні органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування.

Видатки місцевих бюджетів відображають ті ж соціально-економічні відносини, що й видатки державного бюджету, але на місцевому рівні й з урахуванням регіональних особливостей, функцій і повноважень органів місцевого самоврядування.

Формування бюджетних видатків розпочинається на етапі їхнього планування. За основу беруть прогнозоване й очікуване виконання бюджету за попередній період, звітні дані про виконання бюджету за видатками, що є в розпорядженні Міністерства фінансів України, фінансових органів, як правило, за півріччя, доповнюють оцінкою очікуваного виконання показників за видатками за період, що залишається до кінця року. Аналіз звітних показників й оцінка перспективи до кінця року дають змогу визначити очікуване виконання бюджету за видатками. З одержаної суми видатків виключаються ті, які не будуть проведені у плановому році.

Регулювання бюджетних видатків виявляється насамперед у цільовому спрямуванні бюджетних коштів. Найважливішим принципом планування бюджетних видатків є дотримання пропозиції розподілу коштів з урахуванням реальної необхідності в них. Видатки бюджету на наступний рік плануються з урахуванням результатів використання бюджетних коштів за попередні періоди, коефіцієнтів зростання. Це дає змогу обґрунтувати доцільність збільшення бюджетних видатків і правильно спланувати їх на майбутнє.

Варто зазначити, що чинне законодавство, яке регламентує бюджетні права територій, включаючи сферу управління видатками, залишається декларативним і практично не застосовується. Не визначено конкретні мінімальні розміри бюджетів органів місцевого самоврядування та реальні нормативи бюджетної забезпеченості, не розроблено параметри науково обґрунтованих показників, що гарантували б само-

стійність місцевих бюджетів, відсутня єдина методика формування місцевих бюджетів. Правового врегулювання потребують проблеми бюджетних прав територій на різних стадіях бюджетного процесу, розмежування повноважень місцевих представницьких і виконавчих органів влади у сфері реалізації їх бюджетних прав.

На даному етапі розвитку бюджетної системи України стан законодавчого її забезпечення залишається незадовільним, бо знаходиться на стадії формування. Часто одні й ті ж питання дублюються в різних законодавчих документах, а трактування їхне різне, іноді суперечливе.

Зазначимо, що існує велика кількість видів видатків бюджетів, об'єднаних спільними критеріями та розрізнених за протилежними ознаками. У вітчизняній літературі існують різні тлумачення і підходи до таких ознак. Деякі вітчизняні економісти, зокрема О. Василик, О. Романенко, С. Юрій та інші, вважають, що якісна сторона видатків характеризує економічну природу і суспільне призначення кожного виду видатків, а кількісна визначає їхню величину. Однак потреби українського суспільства, що характеризуються якісною стороною, набагато перевищують її кількісну.

В економічній літературі відсутня єдина класифікація видатків місцевих бюджетів. На нашу думку, вона може мати такий вигляд:

- 1) за роллю у відтворюючому процесі:
 - видатки у сферу виробництва,
 - видатки у сферу надання послуг;
- 2) за соціально-економічним змістом:
 - видатки на економічну діяльність,
 - видатки на соціальний захист,
 - видатки на соціально-культурне забезпечення,
 - видатки на управління;
- 3) за функціональною класифікацією;
- 4) за відомчою класифікацією;
- 5) за предметною (економічною) класифікацією:
 - поточні видатки,
 - капітальні видатки;

б) за програмно-цільовою класифікацією.

За роллю у відтворюючому процесі держава розподіляє видатки на розвиток виробничої сфери та на розвиток сфери суспільних послуг, оскільки вона повинна вкладати кошти у розвиток тих галузей, які є базовою основою бюджету та витрати на які виправдовуються. Але держава й зобов'язана фінансувати свої функції у сфері суспільних послуг, таких як соціальний захист і соціальне забезпечення, охорона здоров'я, освіта, культура та інші.

За соціально-економічним змістом видатки держави забезпечують бюджетними ресурсами всі необхідні напрямки суспільної діяльності: розвиток економіки, соціальний захист, функціонування соціально-культурної сфери, управління та інші пріоритетні галузі.

Згідно з Бюджетним кодексом України за функціональною класифікацією видатки бюджетів поділяють на 10 груп, залежно від спрямованості бюджетної політики.

Класифікація видатків бюджетів за відомчим призначенням здійснюється відповідно до відомчої класифікації, в якій кількість груп тотожна кількості головних розпорядників бюджетних коштів.

За предметною класифікацією видатки бюджету поділяють на поточні, спрямовані на забезпечення простого відтворення діяльності підприємств, установ, організацій, та капітальні, що стосуються фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності.

За програмно-цільовою класифікацією видатки бюджетів поділяються за відповідними бюджетними програмами, що дає можливість посилити фінансовий контроль за цільовим використанням коштів бюджету.

На нашу думку, використання нових видів класифікації видатків поєднує відомче, програмне фінансування та функціональну й економічну класифікації, що є позитивним явищем, однак потребує уніфікації з міжнародними стандартами.

Видатки місцевих бюджетів плануються відповідно до бюджетної класифікації групи-

вання видатків і доходів по галузях та видах витрат. Така класифікація має бути науково обґрунтованою, що є запорукою оптимального складання усіх бюджетів.

Виконання видаткової частини бюджету пов'язане з використанням бюджетних коштів, що в економічній літературі називається бюджетним фінансуванням. Це питання завжди було в центрі уваги науковців і практиків, оскільки в процесі фінансування розкривається призначення бюджету, його спрямованість на виконання функцій держави, характеризується рівень корисності цих функцій для суспільства, стратегічний напрямок руху суспільства, його траєкторія та динаміка розвитку. Більшість із функцій, пов'язаних із економічним і цільовим витрачанням бюджетних коштів, станом збереження державного і комунального майна, своєчасністю й повнотою реалізації заходів для відшкодування завданих державі збитків, усунення причин, що могли б призвести до фінансових втрат, покладено в основу побудови й функціонування системи бюджетного контролю.

У процесі теоретичного й практичного аналізу ми пропонуємо використовувати термін "бюджетний контроль" замість "фінансовий контроль за виконанням бюджету", тому що такий підхід є правомірний як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Такі твердження базуються на вченні про державний бюджет як центральну ланку державних фінансів. Оскільки фінанси, як більш узагальнююча економічна категорія, виконують розподільчу і контрольну функції, а матеріальним вираженням контрольної функції є фінансовий контроль, то можна стверджувати, що бюджетний контроль є складовою фінансового контролю.

На нашу думку, фінансовий контроль за використанням коштів місцевих бюджетів за формою залежно від часу охоплення діяльності об'єкта можна поділити на три етапи:

- превентивний або попередній, який здійснюється на першій та другій стадіях бюджетного процесу, коли фінан-

сові органи контролюють реальність, обґрунтованість і достатність бюджетних асигнувань, що пропонуються до затвердження в бюджеті;

- оперативний або поточний, коли перевіряється законність і дотримання обсягів витрат на відповідні цілі (касове виконання бюджету);
- ретроспективний або подальший, який здійснюється контрольно-ревізійним управлінням в області та відомчими контрольно-ревізійними підрозділами центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Сьогоднішня концепція реформування державного фінансового контролю передбачає поєднання таких його форм, як моніторинг, державний аудит та інспектування. Сучасна фінансова теорія і практика акцентують увагу на активізації такої форми, як державний аудит, оскільки вона поєднує у собі, з одного боку, попередній, поточний і подальший контроль, а з іншого – корисну аналітичну роботу, спрямовану на розробку шляхів удосконалення різних ділянок роботи, у т. ч. планування і фінансування видатків місцевих бюджетів.

Для ґрунтовного дослідження проблем формування та фінансування видатків, взаємопов'язуючи основи теорії з практикою, проведемо аналіз динаміки та структури видатків місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Київ та Севастополь за час застосування нової класифікації видатків і положень чинного Бюджетного кодексу України.

Оцінюючи рівень та динаміку видатків місцевих бюджетів за 2003–2006 роки відповідно до положень тимчасової класифікації, виокремимо 9 їхніх основних груп, зокрема видатки на: загальнодержавні функції, громадський порядок, безпеку та судову владу, економічну діяльність, охорону навколишнього природного середовища, житлово-комунальне господарство, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток, освіту, соціальний захист і соціальне забезпечення.

Аналіз динаміки та структури видатків місцевих бюджетів за такою класифікацією відображений в табл. 1. Згідно із даними, що містяться в таблиці, можна стверджувати, що впродовж 2003–2006 років обсяг видатків місцевих бюджетів України зріс більше, ніж у 2 рази. Так у 2003 році він становив 33770, 1 млн. грн., а в 2007 році збільшився на 42049,2 млн. грн. Така динаміка дає підстави вважати, що загальний обсяг видатків місцевих бюджетів України має чітко виражену тенденцію до зростання, що свідчить про збільшення фінансових можливостей держави й органів місцевого самоврядування.

У складі видатків місцевих бюджетів відносно швидшими темпами зростають видатки, спрямовані на фінансування освіти (у 2003 році їх обсяг становив 9242,0 млн. грн., а в 2006 – 21663, 4 млн. грн.). Такі зміни мають позитивний характер, оскільки свідчать про зростання частки населення, зайнятого у сфері освіти, що в кінцевому результаті сприяє підвищенню рівня освіченості населення загалом. Однак зростання обсягів фінансування освіти не характеризує підвищення якості роботи освітніх установ, оскільки їхні потреби у коштах задовольняються не повною мірою.

Аналогічні тенденції значного зростання обсягів видатків за аналізований період спостерігаються стосовно динаміки видатків на охорону здоров'я (8281,7 млн. грн.), житлово-комунальне господарство (6103,0 млн. грн.), соціальний захист та соціальне забезпечення (5044,3 млн. грн.), економічну діяльність (3877,7 млн. грн.), на загальнодержавні функції (3571,4 млн. грн.).

Майже в 2 рази збільшились видатки місцевих бюджетів України, спрямовані на духовний та фізичний розвиток (з 1407,4 млн. грн. у 2003 році до 2938,8 млн. грн. у 2006, тобто на 1531,4 млн. грн.) та на охорону навколишнього природного середовища (з 194,9 млн. грн. у 2003 році до 329,7 млн. грн. у 2006, або на 134,8 млн.)

Поряд з цим обсяги коштів місцевих бюджетів для забезпечення громадського порядку, безпеки та судової влади за дослі-

Таблиця 1

Динаміка обсягів та структури видатків місцевих бюджетів України за 2003-2006 рр.*

(млн. грн.)

№ з/п	Групи видатків	2003	2004	2005	2006	зміна
1	Загальнодержавні функції					
	- у млн. грн.	2155,4	2659,1	3501,2	5728,8	+3571,4
	- у %	6,4	6,6	6,5	7,6	+1,2
2	Охорона здоров'я, безпека та соціальна діяльність					
	- у млн. грн.	138,6	147,7	84,7	123,6	-15,9
	- у %	0,4	0,4	0,2	0,2	-0,2
3	Охорона навколишнього природного середовища					
	- у млн. грн.	3028,9	4439,2	5021,9	6906,6	+3877,7
	- у %	9,0	11,0	9,4	9,1	+0,1
4	Житлово-комунальне господарство					
	- у млн. грн.	1740,5	2558,8	3804,1	7843,5	+6103,0
	- у %	5,2	6,3	7,1	10,3	+5,1
5	Культура, спорт та молодіжні заходи					
	- у млн. грн.	7336,4	8711,6	11968,4	15638,1	+8301,7
	- у %	21,8	21,1	23,4	20,6	-1,2
6	Духовний та фізичний розвиток					
	- у млн. грн.	1407,8	1211,9	2100,1	2938,3	+1531,4
	- у %	4,2	3,2	4,1	3,9	-0,3
7	Соціальна інфраструктура та соціальне забезпечення					
	- у млн. грн.	1100,0	1100,0	1100,0	1100,0	0,0
	- у %	3,2	3,2	3,2	3,2	0,0
8	Розвиток науки та освіти					
	- у млн. грн.	6137,6	7100,0	1017,5	11181,9	+5044,3
	- у %	18,2	17,5	13,7	14,7	+3,5
9	Розвиток економіки					
	- у млн. грн.	31401,9	36000,0	52074,7	72364,0	+40962,1
	- у %	93,0	91,1	97,3	95,4	+2,4
10	Міжбюджетні трансферти					
	- у млн. грн.	2008,0	1593,0	1400,0	1000,0	-708,0
	- у %	7,0	3,9	3,7	1,3	-5,7
	Всього видатків					
	- у млн. грн.	33710,1	44100,0	60000,0	80000,0	+46289,9
	- у %	100	100	100	100	x

*Складено за даними Державного казначейства України.

джуваний період зменшились на 15,0 млн. грн., що вказує на скорочення фінансування цієї сфери і на зменшення зайнятих у ній працівників.

Проаналізуємо динаміку та структуру видатків за економічною класифікацією для оцінки рівня витрачання коштів на поточні цілі, капітальні та нерозподілені видатки (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка обсягів та структури видатків місцевих бюджетів України за економічною класифікацією за 2001–2007 рр.*

Видатки з урахуванням кредитування	2001 рр.	2002 рр.	2003 рр.	2004 рр.	2005 рр.	2006 рр.	2007 рр.	±
у млн. грн.	24822,1	25011,8	28755,7	32779,5	45235,0	73064,8	911053,4	+66231,3
- у %	100	100	100	100	100	100	100	X
1 Поточні видатки	21595,2	25011,8	28755,7	32779,5	45235,0	73064,8	911053,4	+451468,6
- у %	87,0	99,2	85,2	81,3	84,5	75,1	75,1	-8,8
2 Капітальні видатки	3261,9	2772,5	5014,9	7577,1	8311,5	14219,1	22498,1	+19236,2
- у %	13,1	10,9	14,8	18,7	15,5	19,1	24,7	+11,6
3 Нерозподілені видатки	16,0	-0,4	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	+5,9
- у млн. грн.	16,0	-0,4	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	+5,9
- у %	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	+5,9
Кредитування з вичерпанням коштів	-34,2	-40,0	0,5	40,1	-9,2	-	-	-
- у млн. грн.	-34,2	-40,0	0,5	40,1	-9,2	-	-	-
- у %	-0,1	-0,2	0,0	0,1	-0,02	-	-	-

* Складено за даними Державного казначейства України.

Результати ознайомлення з матеріалами, відображеними в табл. 2, дають підставу стверджувати, що поточні, капітальні та нерозподілені видатки протягом досліджуваного періоду характеризуються позитивною динамікою. Видатки з урахуванням кредитування у 2001 році становили лише 24822,1 млн. грн., а в 2007 збільшилися на 66231,3 млн. грн. і становили 911053,4 млн. грн.

Найбільшу частку у складі видатків займають поточні видатки, які протягом 2001–2007 років зросли з 21595,2 млн. грн. до 73064,8 млн. грн. у 2007 році У структурі поточних видатків найбільшу частку займали видатки на товари і послуги, обсяг яких збільшився на 37905,2 млн. грн.

Субсидії та поточні трансферти займали у складі поточних видатків майже вдвічі меншу частку (8186,2 млн. грн. у 2001 році, та 21755,7 млн. грн. у 2007 році), а їхній загальний приріст у 2001–2007 роках становив

19236,2 млн. грн. Варто зазначити, що виплати процентів за зобов'язаннями здійснювалися лише в 2001–2005 роках і займали незначну питому вагу.

Капітальні видатки за досліджуваний період зростали значно швидшими темпами, тобто у 6,9 рази проти поточних видатків, які збільшились у 3,4 рази. Проте в структурі загального обсягу видатків місцевих бюджетів України у 2007 році капітальні видатки становили лише 24,7%, а поточні – 80,2%. Серед капітальних видатків найбільше коштів було спрямовано на придбання основного капіталу (4768,2 млн. грн. у 2005), а найменше – на створення державних запасів і резервів (0,1 млн. грн. у 2005).

Рівень використання бюджетних коштів характеризується також динамікою дебіторської та кредиторської заборгованостей, які негативно характеризують результати фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

На основі даних табл. 3 і 4 проаналізуємо динаміку дебіторської та кредиторської заборгованостей місцевих бюджетів України.

Як свідчать результати аналізу, загальний обсяг дебіторської заборгованості видатків місцевих бюджетів є приблизно в 5 разів меншим, ніж кредиторської. Так дебіторська заборгованість місцевих бюджетів у 2001 році становила 399,5 млн. грн., а в 2007 збільшилась на 268,2 млн. грн. і досягла рівня 667,7 млн. грн. Найбільший рівень зростання дебіторської заборгованості місцевих бюджетів характерний для таких

груп видатків: придбання основного капіталу (51,4 млн. грн.), капітальні трансферти (35,4 млн. грн.).

Кредиторська заборгованість місцевих бюджетів збільшувалась значно швидшими темпами, ніж дебіторська. У 2001 році вона становила лише 1558,8 млн. грн., а в 2007 – 3051,9 млн. грн. Серед її основних складових – заборгованість по видатках на товари та послуги, яка зменшилась на 634,7 млн. грн. та у 2007 році становила 289,9 млн. грн. Найбільше зростання кредиторської заборгованості спостерігаємо по субсидіях і поточних трансфертах (1799,2 млн. грн.)

Таблиця 3

Динаміка дебіторської заборгованості місцевих бюджетів України за 2002–2006 рр.

(млн. грн.)

Категорія	2002	2003	2004	2005	2006
Загальна заборгованість	417,1	399,9	562,7	667,7	+268,2
- у млн. грн.	417,1	399,9	562,7	667,7	+268,2
- у %	100	95,9	135	160	163
Доходи	17,6	20,5	23,9	23,3	-1,2
- у млн. грн.	17,6	20,5	23,9	23,3	-1,2
- у %	4,2	6,5	4,3	4,6	-1,6
Видатки	399,5	293,9	562,7	667,7	+268,2
- у млн. грн.	399,5	293,9	562,7	667,7	+268,2
- у %	95,8	93,5	95,2	95,2	+0,6
З них:					
Субсидії і поточні трансферти	40,0	42,9	14,4	12,3	-3,5
- у млн. грн.	40,0	42,9	14,4	12,3	-3,5
- у %	15,3	22,6	2,6	1,8	-4,5
Придбання основних засобів	142,6	80,5	121,1	194,0	+151,4
- у млн. грн.	142,6	80,5	121,1	194,0	+151,4
- у %	34,2	20,0	21,5	29,1	+6,5
Капітальні трансферти	5,4	3,8	3,5	40,8	+35,4
- у млн. грн.	5,4	3,8	3,5	40,8	+35,4
- у %	1,3	3,0	0,6	6,1	+4,8
Кредитування і поточні трансферти	-	-	235,3	270,8	+35,5
- у млн. грн.	-	-	235,3	270,8	+35,5
- у %	-	-	41,8	40,6	+3,8
Інша заборгованість	4,9	0,1	-	-	-4,9
- у млн. грн.	4,9	0,1	-	-	-4,9
- у %	1,2	0,0	-	-	-1,2

Таблиця 4
Динаміка кредиторської заборгованості місцевих бюджетів України за 2002–2006 рр.
(млн. грн.)

Всього:					
- у млн. грн.	1160,8	1160,8	1115,8	3072,7	+1603,1
- у %	100	100	100	100	X
Доходи:					
1 - у млн. грн.	10,8	7,8	15,3	20,8	+10,0
- у %	0,7	0,4	1,4	0,7	+0,0
Видатки:					
2 - у млн. грн.	1558,8	1784,8	1100,5	3051,9	+1493,1
- у %	99,3	99,6	98,7	99,3	+0,0
З них:					
Видатки на товари та послуги:					
- у млн. грн.	924,8	789,5	489,4	289,9	-634,7
- у %	59,8	44,0	43,9	9,5	-49,4
Субсидії і поточні трансферти:					
- у млн. грн.	680,1	882,1	236,8	2284,4	+1799,2
- у %	31,0	47,2	21,2	74,3	+43,3
Трансферти на формування капіталу:					
- у млн. грн.	134,9	117,1	125,7	181,5	+46,6
- у %	11,5	10,0	11,3	5,9	+2,7
Капітальні трансферти:					
- у млн. грн.	5,6	25,6	40,4	54,2	+48,6
- у %	0,4	1,4	3,2	1,7	+1,3
Кредитування і погашення:					
- у млн. грн.	-	-	244,4	241,9	+241,9
- у %	-	-	16,2	7,9	+7,9
Інша заборгованість:					
- у млн. грн.	3,6	0,02	-	-	-3,5
- у %	1,2	0,0	-	-	-1,2

Отже, видатки місцевих бюджетів у розрізі усіх їхніх видів в абсолютних сумах мають чітку тенденцію до зростання, що пояснюється зростанням рівня оплати праці та інфляції. Лише видатки, пов'язані з виконанням загальнодержавних функцій, з року в рік поступово зменшуються. Всі показники видатків на соціально-культурну сферу, соціальний захист та житлово-комунальне господарство свідчать про виражену соціальну спрямованість, що характеризується позитивно. Проте загалом реальна бюджетна забезпеченість соціальної спрямованості, не набагато покращилася. Видатки місцевих

бюджетів на послуги, пов'язані з економічною діяльністю, хоча незначно, зате помітно зростають, а їхня частка в структурі видатків або зменшується, або не змінюється, що може негативно відобразитись на результатах соціально-економічного розвитку наступних періодів та зумовити зменшення показників зростання ВВП.

У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки й узагальнення.

Видатки місцевих бюджетів – це сукупність економічних відносин з приводу розподілу й використання коштів основного централізованого фонду держави за функ-

ціональним, цільовим, галузевим і територіальним спрямуванням відповідно до функцій і повноважень органів місцевого самоврядування.

Класифікацію видатків місцевих бюджетів доцільно здійснювати за такими ознаками: роллю у відтворювальних процесах, соціально-економічним призначенням, функціональним призначенням, відомчим призначенням, програмним призначенням, цільовим призначенням та формами фінансування.

Згідно із результатами проведеного аналізу динаміки обсягів та структури видатків місцевих бюджетів необхідно зазначити, що спостерігається чітка тенденція до соціальної спрямованості бюджетів, зниження частки видатків на правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави, а також до стабілізації видатків на економічну діяльність, хоча їхні невеликі обсяги й частка у видатковій частині може негативно відобразитися у майбутньому на темпах зростання основних соціально-економічних показників.

Про неефективне використання бюджетних коштів свідчить стабільна тенденція зростання залишків дебіторської і кредиторської заборгованості. Вважаємо за доцільне запровадити відповідні заходи, спрямованих на попередження цих заборгованостей, їхнього негативного впливу на результати виконання місцевих бюджетів.

На нашу думку, важливою передумовою підвищення ефективності фінансового контролю за видатковою частиною місцевих бюджетів є оптимізація структури видатків за функціональною й економічною класифікаціями, які дали б можливість забезпечити якісне виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій.

Література

1. Артус М. М. *Бюджетна система України: Навч. посіб.* / М. М. Артус., Н. М. Хижа. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.

2. *Бюджетний кодекс України. Затверджений ВРУ 21 червня 2001 р. № 2542 – III.* – К., 2001.

3. Василик О. Д. *Бюджетна система України: Підручник* / О. Д. Василик, К. В. Паєлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с. – С. 179.

4. Гапонюк М. А. *Місцеві фінанси: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни* / М. А. Гапонюк, В. П. Яцюта. – К., 2002. – С. 46.

5. Загородній А. П., Вознюк Г. П., Сможенко Т. С. *Фінансовий словник.* – 2-ге вид., випр. та доп. – Львів: Видавництво "Центр Європи", 1997. – 576 с.

6. Єліфанов А. О., Сало І. В., Дяконова І. І. *Бюджет і фінансова політика України.* – К.: Наукова думка, 1997. – 302 с.

7. Кириленко О. П. *Місцеві фінанси: Навчальний посібник.* – Тернопіль: Астон, 2004. – 192 с. – С. 50.

8. Оларін В. М. *Фінанси (загальна теорія): Навч. посібник.* – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.

9. Пасічник Ю. В. *Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посібник.* – К.: Знання-Прес, 2002. – 495 с.

10. Пасічник Ю. В. *Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: Монографія.* – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, ЛТД", 2005. – 642 с.

11. Романенко О. Р. *Фінанси: Підручник.* – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с. – С. 164.

12. Старостенко Г. Г., Булгаков Ю. В. *Бюджетна система: Навч. посібник.* – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с.

13. Федосов В. *Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія.* – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.

14. *Фінанси: Навч. посібник* / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – К.: Знання, 2006. – 247 с.

15. Юрій С. І., Стоян В. І., Даневич О. С. *Казначейська система: Підручник.* – 2-ге вид., змін. і доп. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. – 818 с. – С. 46.